

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 6 listopada 2015 r. powód A. M. wniósł pozew przeciwko M. A. (1) i B. G. (1) o stwierdzenie prawa do zachowku w kwocie 350.000 zł po zmarłej dnia 18.01.2015 r. Z. M. (1), ostatnio zamieszkałej w K. (...), spadkobiercy ustawowemu, jej synowi A. M..

(pozew k. 2-3)

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2016 r. powód został zwolniony od kosztów sądowych w całości.

(postanowienie k. 22)

W odpowiedzi na pozew z dnia 19 lutego 2016 r. pozwana B. G. (1) wniosła o oddalenie powództwa w całości, w uzasadnieniu podniosła, że nie zgadza się z wyceną gospodarstwa rolnego wskazaną przez powoda, a nadto, że powód otrzymał już majątek po rodzicach a nadto złożył oświadczenie o zrzeczeniu się majątku. Ponadto powód dostał liczne darowizny od rodziców wobec czego żądanie powoda jest nieuzasadnione.

(odpowiedź na pozew k. 23-24)

W odpowiedzi na pozew z dnia 24 lutego 2016 r. pozwana M. A. (1) oświadczyła, że nie uznaje żądań powoda w całości, nie zgadza się z przedstawioną w pozwie wyceną gospodarstwa rolnego wobec czego wnosi o odrzuceniu żądań powoda w całości.

(odpowiedź na pozew k. 30)

W replice na odpowiedzi na pozew pozwanych B. G. (1) i M. A. (2) Z. M. (2) ponownie wniósł o przyznanie mu zachowku z gospodarstwa rolnego o pow. 1,28 + 1,5 h wraz z budynkiem mieszkalnym znajdującym się w K. (...). Podniósł, że mama posiadała książeczkę oszczędnościowym, w banku rolnym w Ł. a podczas choroby jego siostra B. G. (1) podjęła z książeczki oszczędnościowej całą kwotę bez podzielenia pieniędzy pomiędzy nim a siostrą M..

(pismo – powództwo k. 44)

W piśmie z dnia 24 maja 2016 r. pełnomocnik pozwanej M. A. (1) ponownie wniósł o oddalenie pozwu w całości oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego z urzędu, które to koszty nie zostały pokryte ani w całości ani w żadnej części. Pozwana podniosła, że powód w całości został zaspokojony.

(pismo k. 48-49)

Na rozprawie w dniu 14 września 2017 r. powód oświadczył, że chce od każdej pozwanej po 20.000 zł., pozwane oświadczyły, że nie zgadzają się na proponowaną kwotę, przy czym pozwana B. G. (1) oświadczyła, że jest skłonna zapłacić powodowi 10.000 zł, pozwana M. A. (1) oświadczyła, że jest skłonna zapłacić powodowi kwotę 5.000 zł w miesięcznych ratach po 50 zł. Pozwana B. G. (1) oświadczyła, że chce zapłacić proponowaną kwotę w miesięcznych ratach po 100 zł. Powód nie wyraził zgody na proponowane kwoty.

(protokół rozprawy z dn. 14.09.2017 r. czas nagrania: 00:03:17-00:06:45 k. 170-170v)

Pismem z dnia 5.03.2018 r. pełnomocnik powoda w odpowiedzi na zobowiązanie sądu wniósł o zasądzenie na rzecz powoda kwoty 48.871 zł solidarnie od pozwanych M. A. (1) i B. G. (1) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, w pozostałym zakresie powód cofnął pozew. Wniósł również o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy

prawnej udzielonej z urzędu, a w przypadku nie uwzględnienia powództwa wniósł o nieobciążanie powoda kosztami procesu mając na względzie zasadę słuszności na podstawie art. 102 k.p.c.

(pismo k. 192-193)

Na rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wyrokowanie powód poparł powództwo w kształcie wynikającym z pisma z dnia 22 lutego 2018 r., pozwana B. G. (1) uznała powództwo co do kwoty 10.000 zł, w pozostałej części wniosła o oddalenie powództwa, natomiast pozwana M. A. (1) uznała powództwo do kwoty 5.000 zł.

(protokół rozprawy z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:22:44-00:29:21 k. 197)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. M. w dniu 28 lutego 1996 r. spisał Urzędzie Gminy w Ł. testament. Oświadczając swoją ostatnią wolę stwierdził, co następuje: gospodarstwo swoje o pow. 1,47 ha położone w K. akt własności ON- (...) z dn. 28.11.1975 r. darował w całości A. M. zam. K.. Darował mu również 1/2 swojej posiadłości o pow. 0,41 ha wraz z budynkami położoną w K., nabytą w drodze spadku po zmarłej H. M..

(testament J. M. k. 74)

Z. M. (1) w dniu 28 lutego 1996 r. spisała Urzędzie Gminy w Ł. testament. Oświadczając swoją ostatnią wolę stwierdziła, co następuje: gospodarstwo swoje o pow. 1,28 ha położone w Ł. akt własności ON- (...) z dn. 29.12.1975 r. darowała w równych częściach córkom: M. A. (3) zam. K. oraz B. G. (1) zam. w Ł. w równych częściach, darowała im również budynki znajdujące się na tym gospodarstwie. Natomiast 1/2 swojej posiadłości w K. o pow. 0,41 ha darowała wraz z budynkami synowi A. Z. M. (2) zam. w K. – była to posiadłość nabyta w drodze spadku po H. M..

W dniu 7.02.2008 r. Z. M. (1) odwołała wszystkie swoje wcześniejsze testamenty, pozbawiła swoją wnuczkę M. S., córkę W. i J. prawa do zachowku, czyli wydziedziczyła ją ponieważ wydziedziczona upoczywie nie dopełnia względem stawiającej obowiązków rodzinnych i nie utrzymuje kontaktów z Z. M. (1).

Z. M. (1) mocą testamentu powołała na spadkobierczynię do całego spadku w udziałach po 1/2 części, córki B. G. (1), córkę J. i Z. oraz M. A. (1), córkę J. i Z..

(testament Z. M. (1) z dn. 28.02.1996 r. k. 75, testament Rep. A nr 370/2008 k. 3 załączonych akt sprawy I Ns 234/15)

W dniu 27 lutego 1996 r. powód A. M. złożył oświadczenie, na podstawie którego zrzekł się majątku po rodzicach położonego w K. (...), ponieważ otrzymał książeczkę mieszkaniową o wartości 49 mln zł w lutym 1996 r. i otrzymał ziemię wraz z budynkami położoną we wsi K. 162.

(oświadczenie powoda k. 25, 31)

Umową sprzedaży z dnia 13.11.1997 r. repertorium A nr 4675/97 J. i Z. małżonkowie M. sprzedali W. L. zabudowaną nieruchomość położoną we wsi K., gmina Ł., stanowiącą jednostkę rejestrową nr 284, składającą się z działek gruntu nr: (...) i (...) mającą obszar 41 arów za kwotę 4.500 zł

(umowa sprzedaży Rep. A nr 4675/97 k. 76-75)

Środki ze sprzedaży nieruchomości będącej spadkiem po H. M. małżonkowie M. przekazali powodowi A. M., które ten przeznaczył na zakup mieszkania o powierzchni 18 m² w T.. Mieszkanie powoda w 2000 r. kosztowało ok. 15.000 zł. Nadto powód otrzymał od siostry M. A. (1) książeczkę mieszkaniową, którą po śmierci brata stron W. M. (1) podarowali jej rodzice. Powód zrealizował tę książeczkę mieszkaniową przy zakupie mieszkania w 2000 r. Na książeczce było 500 zł i powód otrzymał ok. 8.000 – 9.000 zł premii gwarancyjnej.

(przesłuchanie powoda z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:05:08-00:09:36 k. 196, w związku z wyjaśnieniami powoda z dn. 14.09.2017 r. czas nagrania: 00:07:27-00:12:19 k. 170v, w związku z wyjaśnieniami powoda z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:03:33-00:21:07 k. 59-59v)

Postanowieniem w sprawie I Ns 181/07 z dnia 6 kwietnia 2007 r. Sąd Rejonowy w Łowiczu stwierdził, że spadek po J. M. zmarłym dnia 1 czerwca 2006 r. w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w K., gmina Ł. na podstawie przepisów ustawy, w tym również w części wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego nabyli: żona- Z. M. (1) w 1/4 części oraz dzieci: syn-A. M., córka-B. G. (1), córka-M. A. (1) i zstępna po zmarłym synu W. M. (1)-wnuczka-M. S. po 3/16 części każde z nich.

(postanowienie w sprawie I Ns 181/07 k. 33 załączonych akt sprawy I Ns 234/15)

Postanowieniem w sprawie I Ns 699/07 z dnia 12.02.2008 r. Sąd Rejonowy w Łowiczu postanowił zmienić postanowienie Sądu Rejonowego w Łowiczu z dnia 26.04.2007 r. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. M., sygn. akt I Ns 181/07 w ten sposób, że stwierdził, iż spadek po J. M. zmarłym dnia 1 czerwca 2006 r. w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w K., gmina Ł. na podstawie testamentu sporządzonego przed sekretarzem gminy Ł. w dniu 28 lutego 1996 r. wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym, nabył w całości jego syn A. M., syn Z..

(postanowienie w sprawie I Ns 669/07 k. 26, 39)

Po śmierci ojca stron J. M. powód otrzymał również: udział w ciągniku U. C 328 rok produkcji 1967, udział w samochodzie osobowym O. (...) rocznik 1996, udział w motorowerze S. s51 rok produkcji 1982, udział w motorowerze S. sr50 rok produkcji 1988, drugim współwłaścicielem była matka stron Z. M. (1). Po śmierci matki stron, umowami darowizny z dn. 18 listopada 2015 r. pozwane darowały powodowi swoje części wartości pojazdów motoroweru S. s51, motoroweru S. sr50, O. (...). Powód sprzedał samochód O. (...) za 900 złotych.

(umowa darowizny części wartości pojazdu k. 27-29, 33-35, dowód rejestracyjny samochodu O. (...) k. 57, dowód rejestracyjny ciągnika rolniczego k. 58, przesłuchanie powoda z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:05:08-00:09:36 k. 196, w związku z wyjaśnieniami powoda z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:03:33-00:21:07 k. 59-59v)

Pozwana B. G. (1) posiadała bankowy zapis na wypadek śmierci posiadacza rachunków Z. M. (1) w Banku Spółdzielczym w S. oddział w Ł. z dnia 12.06.2006 r. oraz 16.03.2011 r.

(dyspozycja posiadacza rachunku k. 55-56, przesłuchanie pozwanej B. G. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:14:07-00:21:36 k. 196-197 w związku z wyjaśnieniami pozwanej B. G. (1) z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:31:51-00:36:11 k. 60)

Bank Spółdzielczy S. oddział w Ł. wypłacił B. G. (1) z książeczek oszczędnościowych prowadzonych na rzecz Z. M. (1) w dniu 1.08.2013 r. kwotę 48.057,18 zł.

(pismo Banku Spółdzielczego w S. k. 182, przesłuchanie pozwanej B. G. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:14:07-00:21:36 k. 196-197 w związku z wyjaśnieniami pozwanej B. G. (1) z dn. 29.11.2017 r. czas nagrania: 00:08:31-00:13:29 k. 178 oraz w związku z wyjaśnieniami pozwanej B. G. (1) z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:31:51-00:36:11 k. 60)

Z. M. (1), córka S. i B. ur. (...) w Ł., zmarła jako wdowa w dn. 18 stycznia 2015 r. w Ł.. Ze związku małżeńskiego ze zmarłym w dn. 1 czerwca 2006 r. J. M. miała czworo dzieci: A. M., B. G. (2), W. M. (1) oraz M. A. (1). Syn spadkodawczyni W. M. (1) zmarł 19 marca 1995 r. pozostawiając jako spadkobiercę ustawowego córkę M. M. (3), zamężną S..

(okoliczność bezsporna, przesłuchanie pozwanej M. A. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:09:36-00:14:07 k. 196 w związku z wyjaśnieniami pozwanej M. A. (1) z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:24:29-00:30:41 k. 59v-60)

Postanowieniem z dnia 21 lipca 2015 r. wydanym w sprawie I Ns 234/15 spadek po Z. M. (1) na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego przed B. B. notariuszem w Ł. dnia 07 lutego 2008 r. repertorium A nr 370/2008 nabyły B. G. (1), córka J. i Z. i M. A. (1), córka J. i Z. w 1/2 części każda z nich.

(postanowienie w sprawie I Ns 234/15 k. 6, przesłuchanie pozwanej M. A. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:09:36-00:14:07 k. 196 w związku z wyjaśnieniami pozwanej M. A. (1) z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:24:29-00:30:41 k. 59v-60, postanowienie wraz z uzasadnieniem k. 185-189)

Wartość rynkowa nieruchomości gruntowej zabudowanej oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) o powierzchni 12.800 m², położonej w miejscowości K. (...), w gminie Ł., w powiecie (...), wpisanej do księgi wieczystej kw nr (...) według stanu na dzień 18.01.2015 r. oraz według cen aktualnych na dzień wyceny tj. 15.02.2017 r. wynosi 180.000 zł.

Określona wartość rynkowa to suma wartości dwóch części funkcjonalnych – części funkcjonalnej A – zabudowanej budynkiem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi o wartości 145.800 zł oraz części funkcjonalnej B – stanowiącej niezabudowany grunt orny o wartości 34.751 zł.

(opinia sądowa w formie operatu szacunkowego k. 84-147)

Pismem z dnia 16.10.2015 r. B. G. (1) została wezwana solidarnie z M. A. (1) do zapłaty kwoty 58.333,00 zł tytułem zachowku, na rzecz małoletniej Z. S., po zmarłej Z. M. (1) w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Małoletnia Z. S. ur. (...) jest córką wydziedziczonej M. S..

(wezwanie do zapłaty k. 175-176, przesłuchanie pozwanej M. A. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:09:36-00:14:07 k. 196 w związku z wyjaśnieniami pozwanej M. A. (1) z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:24:29-00:30:41 k. 59v-60, przesłuchanie pozwanej B. G. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:14:07-00:21:36 k. 196-197 w związku z wyjaśnieniami pozwanej B. G. (1) z dn. 29.11.2017 r. czas nagrania: 00:08:31-00:13:29 k. 178, zaświadczenie z systemu (...) -SAD k. 198-199)

Powód jest niezdolny do pracy z uwagi na wzrok, na jedno oko w ogóle nie widzi, a na drugie troszeczkę widzi.

Orzeczeniem komisji lekarskiej z dnia 6.07.1995 r. A. M. w wyniku zaniku gałki ocznej prawej i praktycznej ślepoty oka lewego uznany został za niezdolnego do zatrudnienia i zarobkowania w normalnych warunkach, mógł wykonywać pracę w warunkach specjalnych, jak dla osób niewidomych. W związku z tym zaliczono powoda do pierwszej grupy inwalidzkiej. Orzeczeniem komisji lekarskiej ZUS nr (...) z dnia 27.02.2014 r. w oparciu o obowiązujące przepisy ustalono, że A. M. jest trwale całkowicie niezdolny do pracy, natomiast nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji.

Powód utrzymuje się z renty chorobowej w wysokości 850 zł netto. Mieszka sam. Pomaga mu znajoma, która przychodzi mu czasami ugotować. Mieszkam w mieszkaniu własnościowym w blokach 18 m², które jest jego własnością. Dostaje z pomocy społecznej dofinansowanie do mieszkania 60 zł miesięcznie. Za mieszkanie sam płaci 170 zł, a za media około 300 zł. Na leki wydaje 50 -100 zł miesięcznie. Ma konkubinę, która pomaga mu finansowo, ale z nią nie mieszka. Powód jest nadto właścicielem gospodarstwa rolnego w Ł.. Większość ziemi wprawdzie sprzedał, ale zostało mu 14 arów. Ziemię, którą otrzymał w spadku po ojcu sprzedał w 2014 r. za 40.000 zł. Za te pieniądze wyremontował mieszkanie, a resztę wydał na leki i lekarzy. Powód jest również właścicielem działki pracowniczej w T. o pow. 288 m². Posiada ciągnik z lat 60-tych i 2 motorowery.

(orzeczenie komisji lekarskiej k. 4-5, orzeczenie komisji lekarskiej ZUS k. 51, przesłuchanie powoda z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:05:08-00:09:36 k. 196, w związku z wyjaśnieniami powoda z dn. 14.09.2017 r. czas nagrania: 00:07:27-00:12:19 k. 170v, w związku z wyjaśnieniami powoda z dn. 10.06.2016 r. czas nagrania: 00:03:33-00:21:07 k. 59-59v)

Pozwana M. A. (1) utrzymuje się z renty rodzinnej w wysokości 1.500 zł. Mieszkam sama w spadkowym domu w K., musi rocznie ponieść koszty zakupu węgla w kwocie 3 – 4 tysiące rocznie. Dom, w którym mieszka jest piętrowy, ma ok. 100 metrów, w domu jest zameldowany również jej syn, który nie zamieszkuje w przedmiotowym domu.

(przesłuchanie pozwanej M. A. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:09:36-00:14:07 k. 196)

Pozwana B. G. (1) mieszka w Ł., w mieszkaniu własnościowym o powierzchni 50 m² wraz z mężem. Pozwana i jej mąż są współwłaścicielami mieszkania. Pozwana utrzymuje się z emerytury w wysokości 1.400 zł. Po ukończeniu 65 lat jej emerytura będzie wynosić, po rozliczeniu funduszy z OFE, około 1.300 zł. Mąż pozwanej ma emeryturę 2.000 zł. Koszty utrzymania mieszkania wynoszą około 1.200 zł i pozwana pokrywa je wspólnie z mężem.

(przesłuchanie pozwanej B. G. (1) z dn. 14.03.2018 r. czas nagrania: 00:14:07-00:21:36 k. 196-197)

Sąd dokonał powyższych ustaleń faktycznych na podstawie zeznań powoda i pozwanych, złożonych do akt dokumentów, a także na podstawie opinii biegłego ds. szacowania wartości nieruchomości. Sąd nie znalazł argumentów, aby odmówić waloru pełnowartościowego środka dowodowego z opinii biegłego ds. szacunku nieruchomości, albowiem opinia została sporządzona w sposób profesjonalny rzetelny, a jej wnioski końcowe są rzeczowe i poparte fachową wiedzą z zakresu specjalizacji biegłego, który w sposób wnikliwy i staranny odniósł się w swoich opiniach uzupełniających ustnej i pisemnej do stawianych zarzutów przekonująco wyjaśniając dokonaną przez siebie wycenę.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Pozew jest usprawiedliwiony w całości co do zasady i częściowo co do wysokości.

Prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, zaliczonym do kręgu uprawnionych do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, tj. choćby spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachowek).

Zachowek może zostać zrealizowany wobec uprawnionego w kilku formach: bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny - a więc za życia spadkodawcy, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, a dopiero, jeśli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku w żadnej z tych form - przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej do pokrycia zachowku albo jego uzupełnienia.

Mając na uwadze fakt, że Z. M. (1) powołała w testamencie do całości spadku po sobie dwie swoje córki B. G. (1) i M. A. (1) w 1/2 części każda z nich, przeto powód jako zstępny spadkodawcy, który byłby powołany do spadku z ustawy jest uprawniony do wystąpienia przeciwko pozwany z roszczeniem z tytułu zachowku.

Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku ustala się dla każdego uprawnionego na podstawie przepisów ogólnych (art. 931 i nast. k.c.), z uwzględnieniem zasady ustalonej w art. 992 k.c. i udział ten mnoży się następnie przez 1/2 lub #. Tak ustalony udział stanowi podstawę do określenia wysokości zachowku. Udział ten mnoży się przez tzw. substrat zachowku, tj. czystą wartość spadku (różnica między wysokością aktywów wchodzących w skład spadku, a wysokością długów spadkowych).

Przechodząc na grunt przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, iż bezspornym jest, że Z. M. (1) pozostawiła po sobie dzieci A. M., M. A. (1) i B. G. (1) oraz zstępną czwartego dziecka W. M. (2) M.. Przy dziedziczeniu ustawowym cały jej majątek przypadłby dzieciom i wnuczce w częściach równych, czyli po 1/4 każdemu z nich.

Nie znajdzie w przedmiotowej sprawie zastosowania przepis art. 992 k.c., stosownie do którego przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę obliczania zachowku nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Wprawdzie z ustaleń stanu faktycznego wynika, że spadkodawca Z. M. (1) pozbawiła swoją wnuczkę M. S., córkę W. i J. prawa do zachowku, czyli wydziedziczyła ją ponieważ wydziedziczona uporczywie nie dopełniała względem Z. M. (1) obowiązków rodzinnych i nie utrzymywała kontaktów ze stawiającą. Jednak, jak również wynika ze stanu faktycznego, M. S. ma małoletnią córkę Z. S. ur. (...), a zgodnie z art. 1011 k.c. zstępni wydziedziczonego zstępnego są uprawnieni do zachowku, chociażby przeżył on spadkodawcę. Należy w tym miejscu podkreślić, że uprawnienie zstępnych wydziedziczonego do własnego zachowku powstaje, gdy ich wstępny został skutecznie wydziedziczony, co miało miejsce w niniejszej sprawie, wobec czego Z. S. jest również uprawniona do zachowku, jaki przysługiwałby jej dziadkowi, a zmarłemu synowi spadkodawczyni Z. W..

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie znajduje, w realiach niniejszej sprawy, zastosowania art. 999 k.c., zgodnie z którym jeżeli spadkobierca uprawniony do zachowku jest zobowiązany jednocześnie do jego zapłaty na rzecz innych uprawnionych, to jego odpowiedzialność wobec nich ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek.

Art. 999 k.c. stanowi wyjątek od ogólnych zasad odpowiedzialności za długi spadkowe, wynikających z art. 1030–1034 k.c. Jego celem jest zapewnienie uprawnionemu do zachowku, powołanemu do dziedziczenia, możliwości otrzymania ze spadku jego wartości. Jest przejawem pewnego uprzywilejowania spadkobiercy uprawnionego do zachowku w stosunku do uprawnionych niedochodzących do dziedziczenia.

W celu obliczenia nadwyżki wyznaczającej zakres odpowiedzialności spadkobiercy należy od czystej wartości spadku przysługującego spadkobiercy odjąć wartość przypadającego mu zachowku. W przypadku gdy wartość nadwyżki nie wystarcza do zaspokojenia wszystkich uprawnionych, ich roszczenia będą podlegać proporcjonalnemu zmniejszeniu (Ciszewski Jerzy, Kodeks Cywilny Komentarz, wyd. 2, Lexis Nexis 2014). R. legis tego przepisu jest takie, aby osoba będąca spadkobiercą ustawowym lub testamentowym wskutek konieczności zapłaty „pełnych” zachowków na rzecz innych uprawnionych, w efekcie sama została go pozbawiona. Przepis ten może mieć zastosowanie przede wszystkim w przypadku licznych darowizn doliczanych do spadku, wówczas może się okazać, że wartość spadku odziedziczonego w całości na podstawie testamentu jedynie nieznacznie przewyższa wartość zachowku, jest z nim równa czy wręcz niższa.

W związku z powyższym, biorąc pod uwagę, że czysta wartość spadku wynosiła 180.000 zł wartość domu oraz 48.000 zł wartość oszczędności łącznie 228.000 zł spadkodawczyni M. A. (1) i B. G. (1) odpowiadają solidarnie jedynie do wysokości 171.000 zł.

Solidarność odpowiedzialności spadkobierczyń M. A. (4) i B. G. (1) wynika z analogii do art. 1034§1 k.c. Do działu spadku współspadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę zachowku. Jeżeli jeden lub niektórzy spośród nich są uprawnieni do zachowku, ich odpowiedzialność pozostaje solidarna, jednakże wyłącznie do wysokości nadwyżki przekraczającej należny zachówek (tak orzeczenie SN z dnia 15 grudnia 1999 r., I CKN 248/98, LEX nr 898244).

Wartość majątku wchodzącego w skład spadku określono według stanu z daty otwarcia spadku oraz według cen z daty orzekania (tak: Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z 26.03.1985 roku, III CZP 75/84, (...) nr 10 poz. 147). Ustalając wartość spadku sąd oparł się w całości na opinii biegłego ds. szacunku nieruchomości, z której wynika, że nieruchomość położona w miejscowości K. (...), w gminie Ł., w powiecie (...) na dzień otwarcia spadku (dzień śmierci spadkodawcy) była warta 180.000 zł, nadto w skład majątku spadkowego Sąd zaliczył oszczędności wypłacone przez B. G. (1) w kwocie 48.000 zł, tym samym udział w 1/4 majątku spadkowego był wart 57.000 zł. Należy podkreślić, że do spadku podlega doliczeniu wartość sum wypłaconych z rachunku spadkodawcy zgodnie z dyspozycją pozostawioną na podstawie art. 56 ust. 1 pr. bank. Suma określona w tym przepisie nie wchodzi w skład spadku, a uprawniony do niej uzyskuje przysporzenie z reguły nieodpłatnie. Uzasadnia to doliczenie wypłaconej sumy do wartości spadku

stanowiącej podstawę obliczenia należnego uprawnionemu zachowku (tak J. Pietrzykowski (w:) Kodeks cywilny..., red. J.I. Bielski, J. Ignatowicz, J. Pietrzykowski, Z. Resich, s. 1912–1913).

W rozpoznawanej sprawie, powód niewątpliwie należy do kręgu osób uprawnionych do zachowku po matce, jako jej zstępny. Nie budzi wątpliwości Sądu również legitymacja bierna pozwanych jako spadkobierczyń testamentowych, ani też to, że w skład masy spadkowej wchodzi własność nieruchomości oraz środki zgromadzone na kontach oszczędnościowych, a nadto również to, że należny powodowi zachówek wynosi $\frac{2}{3}$. Jak już wyżej wspomniano zstępnym spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy - dwie trzecie wartości udziału spadkowego. W niniejszej sprawie powód wykazał, że od 1995 r. jest niezdolny do zatrudnienia i zarobkowania w normalnych warunkach, mógł wykonywać wówczas pracę tylko w warunkach specjalnych, jak dla osób niewidomych, natomiast od 2014 r. A. M. jest trwale całkowicie niezdolny do pracy. Wobec powyższego powodowi z tytułu zachowku należy się $\frac{2}{3}$ z $\frac{1}{4}$ majątku spadkowego, tj. 38.000 zł.

W tym miejscu należy powołać przepis art. 996 k.c., z którego wynika, że zapis windykacyjny oraz darowiznę dokonane przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku zalicza się na należny mu zachówek. Na poczet zachowku zalicza się każdą darowiznę uczynioną przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku. Nie jest istotne, jak długo przed otwarciem spadku darowizna ta była dokonana. Należy przyjąć, że zaliczeniu nie podlegają jedynie darowizny drobne, przyjęte zwyczajowo w danych stosunkach, gdyż nie podlegają one także doliczeniu do spadku (tak J. Pietrzykowski (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, red. J.I. Bielski, J. Ignatowicz, J. Pietrzykowski, Z. Resich, Warszawa 1972, s. 1914). Nadto podać należy, że z art. 995 §1 wynika, że wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku. Powód otrzymał od obojga rodziców środki na zakup mieszkania w T., były to środki pochodzące ze sprzedaży nieruchomości położonej we wsi K., gminie Ł., stanowiącej jednostkę rejestrową nr 284, składającej się z działek gruntu nr: (...) i (...) mającej obszar 41 arów stanowiącej współwłasność w $\frac{1}{2}$ Z. M. (1) i w $\frac{1}{2}$ J. M. oraz książeczkę mieszkaniową, z wkładem 500 zł, z której uzyskał premię gwarancyjną w kwocie 9.000 zł. Dzięki tym środkom zakupił w 2000 r. swoje mieszkanie za kwotę 15.000 zł. Zważywszy, że od tamtego czasu wartość nieruchomości zwiększyła się kilkukrotnie, co jest wiadomo Sądowi z urzędu to należy uznać, że wartość darowizny z 2000 r. według cen z chwili ustalania zachowku, czyli w roku 2015, była kilkukrotnie wyższa, biorąc jednocześnie pod uwagę, że należy przyjąć tylko $\frac{1}{2}$ przedmiotowej darowizny przy pomniejszaniu zachowku, gdyż interesuje nas tylko część darowizny dokonana z majątku wspólnego małżonków przez Z. M. (1). Powyższe rozważania prowadzą do konstatacji, że darowizna dokonana przez rodziców powoda, a dokładniej w części przypadającej na Z. M. (1) wypełniała w zasadzie w całości roszczenia powoda w zakresie dochodzonego zachowku. Zauważyć również należy, że powód jest również właścicielem motorowerów simson s51 oraz simson sr50, a także sprzedanego już O. (...), które również w $\frac{1}{2}$ należały do Z. M. (1), co również prowadzi do pomniejszenia należnego powodowi zachowku.

Mimo powyższego Sąd w niniejszej sprawie związany był częściowym uznaniem powództwa przez pozwane B. G. (1) do kwoty 10.000 zł oraz M. A. (1) do kwoty 5.000 zł, co wprost wynika z dyspozycji art. 213 §2 k.p.c. Artykuł ten stanowi, że sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współzycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Ocena, czy zachodzi niedopuszczalność uznania powództwa, powinna nastąpić w zasadzie wyłącznie w świetle materiału procesowego znajdującego się w aktach sprawy. W związku z tym, Sąd nie znalazł podstaw do stwierdzenia, że uznanie powództwa przez B. G. (1) i M. A. (1) jest sprzeczne z prawem lub zasadami współzycia społecznego, a nadto aby uznanie to zmierzało do obejścia prawa. Dlatego też zasądził od M. A. (1) na rzecz A. M. kwotę 5.000 zł, a od B. G. (1) na rzecz A. M. kwotę 10.000 zł oddalając tym samym powództwo w pozostałej części, jako bezzasadne. (pkt. 1, 2, 3 wyroku)

O odsetkach ustawowych od zasądzonej należności głównej orzeczono na podstawie art. 481 § 1 k.c. ustalając jako datę początkową dzień wydania orzeczenia tj. 28 marca 2018 r. W orzecznictwie podnosi się, iż roszczenie uprawnionego do zachowku staje się wymagalne wtedy, gdy możliwe jest określenie okoliczności istotnych dla ustalenia stosunku prawnego, który powstaje między uprawnionym do zachowku a spadkobiercą testamentowym. Możliwość określenia elementów tego stosunku aktualizuje się z chwilą ustalenia treści testamentu, upływu terminu

do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przez spadkobiercę oraz ustalenia stanu masy spadkowej. W konsekwencji termin wymagalności roszczenia o zachówek nie da się oznaczyć generalnie dla wszystkich możliwych przypadków, lecz należy termin ten oznaczać indywidualnie w każdym konkretnym przypadku (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 1992-01-03, I ACZ 234/91; opubl: Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Krakowie rok 1992, Kodeks cywilny. Komentarz pod red. E. Gniewka, wyd. 3, C.H.Beck 2008 r.).

Biorąc pod uwagę sytuację majątkową pozwanych a przede wszystkim obowiązek dokonania zapłaty kwot wynikających z niniejszego rozstrzygnięcia odstąpiono od zasady stosunkowego rozliczenia kosztów, nie obciążając pozwanych obowiązkiem zapłaty kosztów procesu w myśl art. 102 kpc w związku z art.113 ust.1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach w sprawach cywilnych (Dz.U.Nr 167, poz.1398). (pkt. 4 wyroku)

Na podstawie § 8 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu należało przyznać pełnomocnikowi powoda oraz pełnomocnikowi pozwanej M. A. (1) koszty zastępstwa prawnego udzielonego powodowi i pozwanej M. A. (1) z urzędu w kwocie 7.200 zł powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług. (pkt. 5 i 6 wyroku)

Wykonalność jest cechą wyroków zasądzających świadczenia i oznacza, że skierowany do pozwanego w sentencji obowiązek świadczenia może być wykonany przy zastosowaniu przymusu państwowego, czyli wyegzekwowany. Wyroki są wykonalne i stanowią tytuł egzekucyjny dopiero z chwilą uprawomocnienia się (art. 365 § 1), a wyjątkowo nawet przed tą chwilą, jeśli są natychmiast wykonalne (art. 777 § 1 pkt 1). Natychmiastowa wykonalność przysługuje orzeczeniom albo z mocy ustawy (ex lege), albo z mocy odrębnego postanowienia sądu, w którym sąd nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności. Na podstawie art. 333 §1 pkt. 2 sąd z urzędu nadał wyrokowi w punktach 1 i 2, przy jego wydaniu, rygor natychmiastowej wykonalności, gdyż zasądzał roszczenie uznane przez pozwane M. A. (1) i B. G. (1). (pkt. 7 wyroku)

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda, a pozwanej B. G. (1) z pouczeniem o możliwości i sposobach wniesienia apelacji